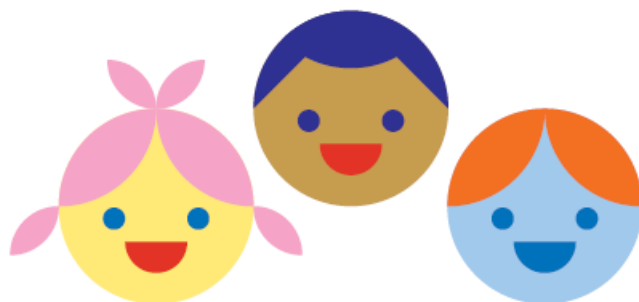

Helsinki
Helsingfors

PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK I HELSINGFORS 2019

Innehåll

1 Inledning.....	1
2. Principerna för hur småbarnspedagogiken ordnas i Helsingfors	2
2.1 Barndomens betydelse.....	2
2.2 Värdegrund och språkstrategi	2
2.3 Anordnandet av småbarnspedagogik och dess verksamhetsformer	4
2.4 Samarbete inom småbarnspedagogiken.....	6
2.5 Synen på lärande	9
2.6 Med barnaögon	10
2.7 Mångsidig kompetens.....	10
2.8 Barnets plan för småbarnspedagogik	16
3 Utvecklandet av verksamhetskulturen och den pedagogiska verksamheten.....	18
3.1 Utvecklandet av verksamhetskulturen	18
3.2 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande	20
3.3 Lärmiljöer.....	21
3.4 Delaktighet, likabehandling och jämställdhet.....	24
3.5 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet	24
3.6 Lärområden.....	26
4 Stöd för barnets utveckling och lärande.....	35
5 Dokumentation, utvärdering och utveckling.....	40
5.1 Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten.....	40
5.2 Pedagogisk dokumentation	42

1 Inledning

Välkommen att bekanta dig med Helsingfors stads plan för småbarnspedagogik.

Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors, bygger på de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik 1.8.2019 och lagen om småbarnspedagogik (540/2018), som kompletteras med de särdrag som finns i Helsingfors. Helsingfors plan för småbarnspedagogik är ett bindande styrdokument, som styr de småbarnspedagogiska verksamhetsformerna i Helsingfors och främjar jämlika utbildningsmöjligheter. Personalen, barnen och familjerna har haft möjlighet att medverka i utformandet av planen för småbarnspedagogik.

Tillsammans med barnen skapar vi en öppen stad som bygger på gemenskap, en stad som hör barnen och gör dem delaktiga. Småbarnspedagogiken lägger grunden för barnets uppväxt och det livslånga lärandet. I Helsingfors stad ansvarar den svenska servicehelheten, vid fostrans- och utbildningssektorn för den svenska småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen.

Småbarnspedagogiken består av en helhet av vård, fostran och lärande, där leken har en central roll. Genom leken har barnen möjlighet att delta och påverka. Vårdnadshavarna bär det primära ansvaret för sina barns fostran. Småbarnspedagogiken stödjer och kompletterar hemmens fostrande uppdrag och bidrar till barnets utveckling och välbefinnande.

Som grund för utvärderingen av verksamheten används den information som den nationella informationsresursen Varda (*Varhaiskasvatuksen tietovaranto*) samlar in om samtliga barn som deltar i småbarnspedagogiken samt de nationella kvalitetsindikatorer och det utvärderingsmaterial som det Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) gett ut.

I enheternas verksamhetsplaner utarbetas utvecklingsmål för den pedagogiska verksamheten och för verksamhetskulturen. Utvecklingsmålen baserar sig på barnens förkunskaper, intressen, styrkor och behov samt på mångsidiga kompetenser och lärområden. Verksamheten återspeglar aktuella fenomen och utnyttjar lärmiljöerna mångsidigt. Barn och familjer är delaktiga i planeringen, utvecklingen, förverkligandet och utvärderingen av den pedagogiska verksamheten. Utgångspunkten är barnets bästa.

BILD Barnens önskemål och tankar om vad de vill ta del av inom småbarnspedagogiken har sammanställts i följande figur (sv planen sid 6-7, bilden ska göras mindre)

Vuxna ska leka tillsammans med barnen	Baka oftare	Tävlingar
Mera gympa	Mera fester	
Mera Leksaker	Flera sångstunder	
Mera ute	Större sal	
Titta på leffa	Längre matstunder	
Flera vuxna		

2. Principerna för hur småbarnspedagogiken ordnas i Helsingfors

2.1 Barndomens betydelse

Stadens strategiska mål är att hela tiden göra allting en aning bättre så att helsingforsarnas liv är trivsammare och behagligare. Stor vikt läggs vid barnets bästa och barnets fördel då kommunen ordnar, planerar och utvecklar småbarnspedagogik i Helsingfors. Barnets delaktighet både i sin egen barngrupp och i sin närmiljö värdesätts högt. Barnet ska få synas och höras i staden.

En levande tvåspråkighet är Helsingfors rikedom. Helsingfors erbjuder barnen en rik och mångsidig lärmiljö samt möjligheter till upplevelserika aktiviteter och lärande. Tillsammans med barnen bygger vi en stad där olika personer, även med olika bakgrund värdesätts och respekteras.

Helsingfors är en internationell stad där förverkligandet av jämlikhet och likvärdighet understöds. Barnet är en del av en språklig och kulturellt mångsidig gemenskap.

Tillsammans med stadens olika serviceproducenter såsom biblioteken, kultur-, idrott- och miljöaktörer samt andra aktörer och organisationer bygger vi ett Helsingfors som uppmuntrar till att berika barnens liv, värdesätta barndomen och skapa möten mellan generationer.

Helsingfors består av en tät stadskärna som omringas av stadsdelar med sina egna bostadscentrum vars särprägel är en del av barnens uppväxtmiljö och erfarenhetsvärld. Kollektivtrafiken erbjuder goda möjligheter att bekanta sig med hela staden. Stadens rika utbud på konst och kultur tillhör alla barn i Helsingfors.

Helsingfors stad värdesätter rörelse. I småbarnspedagogiken utnyttjas alla lärmiljöer inom- och utomhus för rörelse. Staden, naturen, det mångsidiga utbudet av kultur- och hobbyverksamhet samt de olika och mångsidiga möjligheterna att röra på sig i staden bidrar till småbarnspedagogikens verksamhetskultur.

2.2 Värdegrund och språkstrategi

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skydda och främja barnets rätt till en god och trygg barndom. Småbarnspedagogiken bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som hen är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp.

Att växa som människa synliggörs i det sätt på vilket var och en ser på sig själv, på andra människor, på sin omgivning och på kunskap samt i sättet och viljan att göra rätt. **Ingen form av mobbning, rasism eller våld ska accepteras.**

Värdegrunden baserar sig på att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras. Barnet ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund, andra orsaker som gäller barnet som person eller hans familjekonstellation. Barnets familjekonstellation och -relation stöds så att varje barn känner att hans familj är värdefull. En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran skapar förutsättningar för ett bra fostringssamarbete.

Barnet ska handledas att forma sina egna åsikter och förhålla sig kritiskt till rådande tanke- och handlingsmönster samt att handla på etiskt hållbara sätt. Verksamheten ska främja barnets lärande och hjälpa hen att bilda sig en uppfattning om sig själv, andra människor och den omgivande världen. Fostran är verksamhet genom vilken kulturella värderingar, seder och normer förmedlas, formas och förnyas.

Personalen ska vägleda barnet att handla i enlighet med värdegrunden och att diskutera värderingar och ideal såsom att respektera mångfald. Småbarnspedagogiken främjar det finländska samhällets demokratiska värderingar, vilka är likvärdighet, jämlikhet och bildning.

Småbarnspedagogiken i Helsingfors baserar sig på de värderingar som definieras i Grunderna för planen för småbarnspedagogik samt Helsingfors stads värderingar. De privata servicearrangörerna följer utöver de nationella värderingarna, även de värderingar som deras egen organisation har fastställt.

Inom den svenska småbarnspedagogiken och utbildningen i Helsingfors erbjuds en enhetlig svensk lärtig från småbarnspedagogik till andra stadiet som baserar sig på en gemensam värdegrund.

- Kontinuiteten syns i den gemensamma synen på vård, fostran, tillväxt och lärande i alla åldrar.
- Utveckling, lärande och växande sker tillsammans i en uppmuntrade och respektfull interaktion.
- Lärmiljöer är pedagogiska och kvalitativa och man står för en hållbar utveckling.
- Allas välmående, mångfald och glädje utgör grunden för verksamheten.

Den gemensamma värdegrunden preciseras i enheternas verksamhetsplaner.

Språkstrategi

En gemensam språkstrategi har utarbetats för den svenskspråkiga småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och utbildningen. Språkstrategin har utarbetats för att stärka det svenska språket och den ingår i enheternas verksamhetsplaner.

För att utveckla barns och ungas svenska språk skapas lärmiljöer som är språkstödande i fråga om arbetsmetoder och material. Man strävar efter en positiv atmosfär där barn och

unga utvecklar sina sociala och kommunikativa färdigheter. Den pedagogiska verksamheten stödjer språket kontinuerligt, bl.a. genom lek, berättande, läsande och skrivande.

Det svenska kulturutbud som erbjuds i Helsingfors ska användas mångsidigt i småbarnspedagogiken och barnen ska få bekanta sig med staden som svenskspråkig miljö. De svenska enheterna samarbetar med de finska i staden i syfte att främja en levande tvåspråkighet i Helsingfors.

Det som är viktigt är att stärka barns och ungas svenska så att de i alla sammanhang kan använda språket på modersmålsnivå. Barn och unga ges möjlighet att utveckla det kommande skolspråket och samtliga barn och unga uppmuntras att utveckla alla sina språk. Personalen inom småbarnspedagogiken fungerar tillsammans med vårdnadshavarna som språkliga förebilder och stöder utvecklingen.

Den kommunala småbarnspedagogiken arbetar dessutom enligt *Tänk språk! Språkstrategi för småbarnspedagogiken*, som är ett material avsett att höja den språkliga medvetenheten i arbetet.

2.3 Anordnandet av småbarnspedagogik och dess verksamhetsformer

Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors och barnets plan för småbarnspedagogik bygger på de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik och lagen om småbarnspedagogik (540/2018). Dessa styr hur planerna byggs upp, utvecklas och utvärderas.

Det finns även flera privata anordnare. Småbarnspedagogikens utbud kompletteras vid behov med köpservice. I Helsingfors ska all svensk småbarnspedagogisk verksamhet följa de allmänna mål och riktlinjer som fastställs i lagar, i överenskommelser och i grunderna för planen för småbarnspedagogik, samt denna plan för småbarnspedagogik i Helsingfors. Skyldigheten att övervaka de privata servicearrangörerna ligger hos kommunen.

Enligt lagen om småbarnspedagogik är syftet med småbarnspedagogiken att

- 1) hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,
- 2) stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet,
- 3) ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,
- 4) säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar lärande och är hälsosam och trygg,
- 5) trygga ett verksamhets sätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken,
- 6) erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet mellan könen samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna

kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,

7) identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, ordna ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av mångprofessionellt samarbete,

8) utveckla barnets förmåga till samverkan och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlings sätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,

9) säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,

10) i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet.

I Helsingfors ordnas småbarnspedagogik på daghem även i form av skiftesvård, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet, exempelvis lekparksverksamhet. De olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra i fråga om lärmiljöer, resurser, behörighetsvillkor, personalstruktur, barngruppens storlek och dimensioneringen mellan barn och personal. Genom handledning, rådgivning och kommunikation får familjerna information om de olika serviceformerna, innehållet i dem och deras särdrag. Informationen ska vara klar och tydlig samt vid behov flerspråkig.

Daghem

Småbarnspedagogik som ges på daghem är den vanligaste formen och verksamheten sker i grupper. Grupperna planeras så att de är pedagogiskt ändamålsenliga. När grupperna bildas tas barnets ålder, syskonrelationer eller behov av stöd samt bestämmelserna om personaldimensionering och gruppernas maximala storlek i beaktande.

Skiftomsorg ordnas i den utsträckning som behövs. Skiftomsorg kan ordnas på kvällstid, veckoslut och nattetid i form av daghemsverksamhet. Barns deltagande i småbarnspedagogik i form av skiftomsorg är ofta oregelbundet. Det här ska beaktas i planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten.

Daghemmens mångprofessionella personal är en tillgång för en högklassig småbarnspedagogik. Lärare inom småbarnspedagogik har det övergripande pedagogiska ansvaret för att planera verksamheten i barngruppen, för att genomföra verksamheten planenligt så att målen uppnås samt för att utvärdera och utveckla verksamheten.

Lagen om småbarnspedagogik betonar betydelsen av pedagogik och på samma gång läraren och specialläraren inom småbarnspedagogikens ansvar. Lärare, speciallärare och barnskötare inom småbarnspedagogik samt annan personal planerar, verkställer och utvärderar verksamheten tillsammans genom att utnyttja allas kompetens.

Familjedagvård

Familjedagvården kan ordnas i familjedagvårdarens eller barnets hem eller som gruppfamiljedagvård. Då barngrupperna inom familjedagvården bildas ska uppmärksamhet

fästas vid att grupperna är ändamålsenliga. Familjedagvårdare som arbetar i ett hem ansvarar för verksamheten i sin grupp. Ledaren inom familjedagvården stödjer familjedagvårdarna när det gäller att planera och genomföra en målinriktad verksamhet samt med arbetet kring barnets plan.

Öppen småbarnspedagogisk verksamhet

I lekparkerna ordnas ledd lek både utomhus och inomhus för barn, familjer och unga. I lekparkerna ordnas också skolornas eftermiddagsverksamhet. I lekparken kan alla mötas för lek och gemenskap. I lekparken ordnas diskussionsforum där familjerna kan diskutera saker som berör deras liv just nu och olika aktiverande former av verksamhet, såsom sång- eller pysselstunder. Små barn kan delta i både fria och ledda lekar som stärker gemenskapen och interaktionen. Klubbverksamheten kan anordnas på daghem eller i lekparker.

2.4 Samarbete inom småbarnspedagogiken

Genom samarbete ska man stödja den småbarnspedagogiska verksamheten så att varje barn får ta del av fostran, undervisning och vård enligt sin egen utveckling och sina egna behov. Anordnarna av småbarnspedagogik bär ansvaret för att samarbetet med vårdnadshavarna är systematiskt och för att samarbetet vid behov är mångprofessionellt.

Anordnarna av småbarnspedagogik ska samarbeta med de myndigheter som ansvarar för undervisning, idrott och kultur, social- och hälsovård samt med andra för småbarnspedagogiken nödvändiga aktörer.

Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken. Vårdnadshavarna bär det primära ansvaret för sitt barns fostran. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig till att tillsammans främja barnets uppväxt, utveckling och lärande på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet i det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt.

När det gäller det fostrande arbetet ska värderingar, mål och ansvar diskuteras såväl bland personalen som med vårdnadshavarna. Samarbetet ska vara ömsesidigt och av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet. I samarbetet ska familjernas mångfald, barnets individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstådda.

Samarbetet kan ha olika syften och se olika ut under barnets tid inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är viktigt att personalen och vårdnadshavarna utbyter information om barnets dagliga upplevelser.

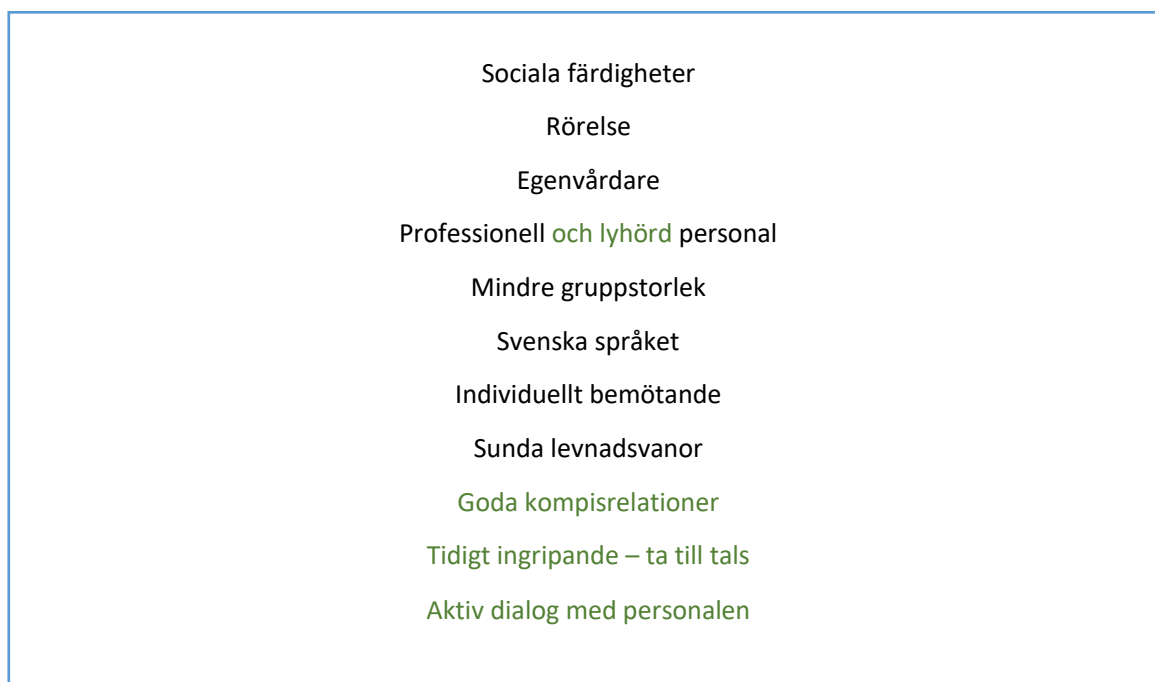
Samarbetet med vårdnadshavarna är en medveten överenskommelse för att agera tillsammans för barnets bästa. Målsättningen är att främja barnets utveckling och välmående. Målet för samarbetet med vårdnadshavarna ska vara att utveckla en tillitsfull,

avspänd, naturlig relation med barnets bästa i fokus. Barnets dag ska ses som en helhet. Utöver det dagliga samarbetet på enheterna, erbjuds vårdnadshavarna i Helsingfors regelbundet möjlighet att ta del av utvärderingen av verksamheten och enkäter om kundtillfredsställelse. Resultaten används på enhetsnivå för att utveckla verksamheten.

Vårdnadshavare ska ges möjligheter att delta i planeringen och utvecklingen av målen för den småbarnspedagogiska verksamheten på enheterna och i det fostrande arbetet tillsammans med personalen och barnet. Samarbetet kan också främja vårdnadshavarnas kontakt sinsemellan samt kommunikationen vid tidigt ingripande. Vårdnadshavarnas nätverkande och gemensamma aktiviteter vid olika evenemang stärker gemenskapen bland familjerna och stödjer personalen i deras arbete.

Många enheter i Helsingfors har föräldraföreningar, vars uppgifter är att främja samarbetet mellan familjerna och enheten, främja barnets välmående, föra fram familjernas åsikter i frågor som gäller fostran och fungera som ett forum för samarbete och kamratstöd för barnens familjer. Genom detta stärks barnets och vårdnadshavarnas delaktighet. Planeringen av lärmiljöer erbjuder en naturlig möjlighet till samarbete mellan personalen och familjerna. Samarbetet beskrivs närmare i verksamhetsplanerna.

BILD I följande figur finns vårdnadshavarnas tankar och åsikter om den pedagogiska verksamheten samlade (svenska planen sid 17)

Mångprofessionellt samarbete

I Helsingfors finns olika samarbetsmodeller till exempel med universitet, kulturella aktörer och med instanser som erbjuder miljöfostran och rörelse. Samarbetet berikar verksamheten och barnets delaktighet som samhällelig aktör. Syftet med det mångprofessionella

samarbetet är att säkerställa att den småbarnspedagogiska verksamheten vid enheterna tillgodoser barnets behov.

Småbarnspedagogiken i Helsingfors samarbetar med rådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom social- och hälsovården. Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. Personalen inom småbarnspedagogiken är skyldiga att göra en barnskyddsanmälan ifall de känner oro för att ett barn far illa och misstänker att det finns behov av att utreda om barnet behöver hjälp av barnskyddet.

Personalens bedömning är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga växande, utveckling och välbefinnande samt vid tidig identifiering av barnets behov av stöd i ett mångprofessionellt samarbete. Den bedömning av utvecklingen och välbefinnandet hos ett 4-årigt barn som görs i samarbete med vårdnadshavarna och personalen inom småbarnspedagogiken och hälsovården kallas för Hyve-modellen. Hyve-modellen består av ett pedagogiskt samtal och hälsokontroller utförda av hälsovårdaren och läkaren vid barnrådgivningen. Med hjälp av Hyve-modellen främjas barnfamiljernas välbefinnande, samarbetet mellan vårdnadshavarna, småbarnspedagogiken och barnrådgivningen stärks och familjerna erbjuds vid behov stöd.

Samarbete med förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen

Förskoleundervisningen, som regleras av lagen om grundläggande utbildning, är en del av småbarnspedagogiken som ordnas i Helsingfors både på daghem och i skolor. Förskoleundervisningen i Helsingfors styrs av läroplanen för förskoleundervisningen i Helsingfors, som är utarbetad utifrån grunderna för förskoleundervisningens läroplan.

Den småbarnspedagogiska verksamheten, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen utgör en kontinuerlig helhet som är meningsfull för barnet och ger barnet möjlighet till framsteg i sitt lärande. För att stödja barnets utveckling och lärande ur ett långsiktigt perspektiv behövs ett välfungerande samarbete. Samverkan mellan personalen i förskoleundervisningen och i den grundläggande utbildningen är särskilt viktig då barnet ska börja i skolan. Läraren inom småbarnspedagogik ska med vårdnadshavarnas samtycke ge väsentlig information om barnet till barnets blivande lärare.

Samarbete då barnen flyttar mellan enheter eller grupper

När ett barn byter grupp, enhet eller form av småbarnspedagogisk verksamhet, är god informationsöverföring ett sätt att trygga att småbarnspedagogiken genomförs utgående från barnets behov och bästa. På överföringsmötet går personalen tillsammans igenom barnets plan för småbarnspedagogik och annan viktig information. Då barnet flyttar ordnas besök till den nya gruppen eller enheten innan barnet börjar på det nya stället. På så sätt kan flytten göras smidig och barnet blir bekant med barnen och de vuxna på det nya stället. Det är viktigt att personalen ser barnet i vardagen och lyssnar till hen under övergångsperioden så att barnet känner sig tryggt i den nya miljön och får en god start. Personalen lägger vikt vid gruppbildning då det kommer in nya medlemmar i gruppen.

När barnet övergår från en form av småbarnspedagogik till en annan som ordnas av en kommun eller privat serviceproducent eller då barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen, är det viktigt att information om barnet överförs till den blivande läraren. På det viset skapas en trygg kontinuitet, där barnets individuella behov beaktas. Bestämmelser för att överlåta uppgifter bör beaktas.

2.5 Synen på lärande

Småbarnspedagogiken bygger på en syn på lärande, enligt vilken barnet växer, utvecklas och lär sig genom att leka och kommunicera med andra människor samt genom växelverkan med den närmaste omgivningen. Synen på lärande utgår ifrån uppfattningen om barnet som en aktiv aktör. Barn är nyfiket till sin natur och vill lära sig nytt, repetera och upprepa – detta bör tas tillvara. Lärandeprocessen ska bygga på barnets naturliga nyfikenhet och lust att upptäcka.

Lärande är en helhetsbetonad process och sker överallt, planerat och spontant, inte minst genom lek. Lärande inbegriper kunskaper, färdigheter, handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser och tankar. Barnet lär sig också bland annat genom att iaktta och observera sin omgivning och genom att ta efter andras beteende.

Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnens gemenskap och samverkan i en grupp betonas och syns genom att barnen stöder, gläds med och lär sig av varandra. Personalen sörjer för att barnet upptas som medlem i gruppen.

En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnet inspirerar hen att lära sig mer. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas och lära sig och över sig själv som en lärande individ. Det är viktigt att det som barnet ska lära sig har anknytning till barnets växande färdigheter, erfarenhetsvärld och kulturella bakgrund. Barnet lär sig bäst då hen mår bra och känner sig tryggt. Inom småbarnspedagogiken i Helsingfors fästs särskild uppmärksamhet vid innehållet i och kvaliteten på växelverkan, varvid det säkerställs att bemötandet av barnet är sensitivt och varmt.

Leken är central inom småbarnspedagogiken. Inom småbarnspedagogiken är man medveten om lekens egenvärde för barnet samt dess pedagogiska betydelse. Leken är en verksamhet som motiverar och glädder barnet, där barnet samtidigt lär sig och tillägnar sig kunskap. Leken främjar barnets helhetsmässiga utveckling och välmående. För barnet typiska aktiviteter, såsom att röra på sig, utforska, ta del av konstupplevelser, utvecklar barnets mångsidiga kompetens (kap. 2.7) och innehållet i lärområdena (kap. 3.6) konkretiseras.

Det är viktigt att personalen kan skapa lugna stunder för barnets lek och lärande. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barnet ska få handledning och stöd i sitt lärande, utgående ifrån sina styrkor och behov.

Lärmiljön anpassas tillsammans med barnen utifrån lekbehoven. Att observera och dokumentera leken är väsentligt för att man ska kunna utveckla lekens idé tillsammans med barnen. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas – att känna glädje över sig själv som en lärande individ.

2.6 Med barnaögon

Inom den kommunala svenska småbarnspedagogiken arbetar enheterna med en arbetsmodell som heter Med barnaögon (MBÖ). Med barnaögon är ett pedagogiskt synsätt med fördjupad förståelse för det enskilda barnet och hans behov. Synsättet präglas av ett övergripande förhållningssätt till barnet och föräldrarna och baserar sig på tvärvetenskaplig forskning om anknytning (trygghet) och temperament (unikhet). Med hjälp av en trygg relation kan barnet utforska och undersöka sin omvärld, utveckla och lära sig samt forma en bild av sig själv som en aktiv och kompetent individ.

Arbetsmodellen Med barnaögon bygger på ett individuellt och sensitivt bemötande av barnet och hans behov. Arbetsmodellen innebär att det för varje barn som börjar inom småbarnspedagogik utses en egenvårdare. Då barnet börjar inom småbarnspedagogiken erbjuds möjlighet till mjuklandning, en period för barnet att bli bekant med småbarnspedagogiken innan hen börjar. Egenvårdaren till barnet engagerar sig i relationen till barnet, stödjer barnet, följer och gläds över hans framsteg samt fungerar som den primära kontakten till familjen. Smågruppsverksamhet används som en metod för att förverkliga arbetsmodellen på enheterna.

De privata anordnarna väljer själva vilken arbetsmodell de tillämpar i verksamheten. Modellen beskrivs mera ingående i anordnarnas verksamhetsplaner.

Läraren inom småbarnspedagogik ansvarar för utarbetandet av barnets individuella plan för småbarnspedagogik.

2.7 Mångsidig kompetens

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skapa en grund för barnets mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnet växer som individ och som medlem i sin grupp.

Den svenska servicehelheten i Helsingfors bygger på tanken om livslångt lärande. Målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom grunderna för planen för

småbarnspedagogik till läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

En pedagogisk verksamhet av hög kvalitet stärker barnens mångsidiga kompetens. Utvecklingen av mångsidiga kompetenser och livslångt lärande påverkas av verksamhetskulturen, hur lärmiljöerna används och hur barnets välbefinnande och lärande stöds. Kompetenserna lägger grunden för den pedagogiska verksamheten och genomförs genom de olika processerna för lärande beskrivna i lärområden.

De fem mångsidiga kompetenserna är

- Förmåga att tänka och lära sig
- Kulturell och kommunikativ kompetens
- Vardagskompetens
- Multilitteracitet och digital kompetens
- Förmåga att delta och påverka.

Förmåga att tänka och lära sig

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas genom kommunikation och reflektion med andra människor och den närmaste omgivningen. Förmågan skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett kreativt och kritiskt tänkande som är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap.

Barnets förmåga att tänka och lära sig utvecklas med hjälp av mångsidiga och meningsfulla upplevelser. Det ska finnas utrymme för att förundra sig, göra upptäckter och känna glädje över att lära sig. I leken har barnet möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, och att tillsammans pröva sina idéer och utforska världen. Barnets förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt hens ålder och utveckling. Barnet ska uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnet och de vuxna gläder sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnet uppmuntras att vara ihärdigt, att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta lösningar i olika situationer. Barnet ska handledas att vara uppmärksam och också under längre tider. En tillräcklig mängd fysisk aktivitet dagligen stödjer barnets förmåga att tänka och lära sig. I Helsingfors stad finns ett stort utbud av friluftsområden samt idrotts- och kulturbyggnader som kan besökas. Den pedagogiska dokumentationen av verksamheten (kapitel 5.2) och gemensamma reflektioner hjälper barnet att iaktta sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnets tilltro till sina egna förmågor.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnet växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningssmässig mångfald, vilket ökar betydelsen av sociala färdigheter, kommunikationsfärdigheter och kulturell kompetens. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av förmåga att

lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningsmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnens kulturella och kommunikativa kompetens.

Barnet ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer. Personalens sätt att bemöta olika människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnet. Personalen ska handleda barnet att vara vänligt och att uppföra sig väl mot andra. En verksamhet som baserar sig på samarbete skapar möjligheter att öva sig i att kommunicera och uttrycka sig i olika situationer och med olika människor. Personalen ska tillsammans med barnet hjälpa hen att utveckla sin empatiska förmåga, lära sig att objektivt granska olika situationer samt ge verktyg till konfliktlösning. På så sätt stärks barnets sociala färdigheter. Barnet ska få stöd i att forma sin kulturella identitet. De upplevelser och kunskaper som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen. Till exempel sagor, berättelser, lekar, måltider och fester ger goda möjligheter att dela erfarenheter om olika traditioner och vanor. Barnet ska stödjas i att utveckla en positiv inställning till mångfald. Helsingfors erbjuder ett mångsidigt utbud av kulturella instanser till exempel bibliotek och olika föreningar, att samarbeta med i syfte att utveckla den mångkulturella kunskapen både vad gäller lärmiljön och verksamheten inom småbarnspedagogiken.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva och värna om sin hälsa och trygghet. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda dem att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Barnet ska stödjas att gradvis bli mera självständigt. Barnet ska få hjälp och hen ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnet ska få träna olika färdigheter, till exempel att klä på sig, äta och sköta sin personliga hygien och ta hand om sina egna saker. Barnet ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna samt i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnet diskutera frågor som främjar hens välbefinnande, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnet ska få hjälp i att uttrycka och reglera sina känslor. Barnets emotionella färdigheter stärks när barnet får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor. Barnet ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet. Inom småbarnspedagogiken förhåller vi oss positivt till barnets frågor om kroppen och sexualitet. Barns kroppskännedom stöds

genom ett accepterande och tryggt förhållningssätt, så att barnet kan känna att hens egen kropp är värdefull och även respektera andras kroppsliga integritet.

Multilitteracitet och digital kompetens

Multilitteracitet och digital kompetens behövs i barnets och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Multilitteracitet och digital kompetens främjar en jämlik fostran och utbildning.

Multilitteracitet är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet. Multilitteracitet är nära kopplat till förmågan att tänka och lära sig.

Personalen ska tillsammans med barnet diskutera om innehållet i de dagliga processerna och fenomenen de möter, ge ord och betydelse för det och skapa sammanhang. Barnet ska uppmuntras att undersöka och observera informations- och kommunikationsteknikens roll i vardagslivet och stifta bekantskap med olika digitala verktyg, applikationer och spel. Då barnet ges möjligheter att göra olika försök och att producera innehåll, självständigt och tillsammans med andra barn, med hjälp av digitala verktyg, främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och läs- och skrivfärdighet. Personalen ska handleda barnet i att använda digitala verktyg på ett mångsidigt och tryggt sätt samt tillsammans med barnet diskutera säkerhet gällande spelande, såsom åldersgränser och hurdana spelregler det finns på nätet.

För att utveckla multilitteracitet behöver barnet en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn. Helsingfors har flera samarbetspartner som tillsammans med småbarnspedagogiken främjar barnens multilitteracitet, såsom bibliotek, teatrar, muséer, gallerier och olika kulturevenemang.

Helsingfors utvecklar innovativt nya sätt att använda digital utrustning och service samt att utveckla den digitala pedagogiken tillsammans med personalen inom småbarnspedagogiken. Genom att pröva och utvärdera tillsammans skapar man en pedagogik som stödjer de färdigheter som barnen behöver i framtiden även ur ett digitalt perspektiv.

När man planerar och förverkligar verksamheten ska barnets lek, erfarenhet och kunnande som har med media att göra beaktas. Mångfalden i medievärlden ska också beaktas vid val av bilder, böcker, program, spel och digitala innehåll. Informationens ursprung och innehåll ska diskuteras då man söker, använder och jämför olika källor. Tillsammans med barnen

utnyttjas applikationer och nättjänster som hör till vardagen, till exempel kartor och reseplanerare då gruppen gör utflykter i sin närmiljö.

Barnets egen fantasi och leken ligger som grund då barnet själv producerar digitalt innehåll som är meningsfullt. Barnet lär sig genom att fotografera, filma, banda in och lyssna på ljud. Mediefostran sker då barnet bygger upp sin egen estetik, övar sig att iaktta omgivningen och förhålla sig kritiskt till media.

BILD Småbarnspedagogen och mediekulturen (finska planen bild sid 22, Oivalluksia eskarista - hanke)

Var intresserad av din barngrupps mediekultur
Identifiera din roll som mediefostrare och utveckla dig vidare
Pröva modigt och var kreativ med olika medier och apparater
Känn igen styrkorna och identifiera farorna med medieanvändningen - spelregler
Utnyttja nätverk, delat kunnande och mångsidiga lärmiljöer
Utnyttja barngruppens kunnande och erfarenheter
Ge ord och mening åt det barnen upplever - synliggör det tillsammans

Förmåga att delta och påverka

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Till barnets rättigheter hör att bli hörd och att vara delaktig i frågor som påverkar hans liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnets växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnet till att ta egna initiativ.

Att bemöta barnet med respekt, ta hänsyn till hans tankar och bemöta initiativ stärker barnets förmåga att delta och påverka. Barnet ska vara med och planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans med personalen. Barnet lär sig då samtidigt att kommunicera och att förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Personalen ansvarar för att varje barn har möjlighet att delta och påverka. Genom att delta och påverka utvecklas barnets uppfattning om sig själv, självförtroendet ökar och de sociala färdigheterna utvecklas.

I följande figur beskrivs en del av de saker som barnen önskar att få göra och uppleva inom småbarnspedagogiken i Helsingfors.

BILD I figuren nedan har barnens egna ord och citat använts. (svenska planen sid 23)

Lyssna på musik

jag vill måla

Springa

Skrinna i Braheplan

läsa sagor

Bygga med andra

Jag vill gympa

titta på leffa

Ringlek, buss-lek, fågellek, sifferlek

Pyssla fiskar, dianusarier, bläckfiskar och diamanter

Leka med vänner

bygga en Megalodon-tand

Laga mat på riktigt och baka

mäta saker

BARNETS DELAKTIGHET

Familjernas synpunkter

Att göra tillsammans

Arbetsätt och strukturer

Barnvänlig lärmiljö

Sensitivt bemötande

2.8 Barnets plan för småbarnspedagogik

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har enligt lagen om småbarnspedagogik rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård, från det att barnet börjar inom småbarnspedagogiken tills barnet börjar i skolan. För att uppfylla detta ska en plan för småbarnspedagogik utarbetas för varje barn på daghem eller i familjedagvård. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgå från barnets behov och barnets bästa. Planen utarbetas i samarbete med lärare inom småbarnspedagogik, barnet och vårdnadshavarna. De mål som anges i planen ska gälla den pedagogiska verksamheten.

Det är personalens ansvar att bjuda in vårdnadshavarna till pedagogiska samtal då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas, utvärderas och utvecklas. Fokus ska vara på den pedagogiska verksamheten. Barnets kunnande, intresseområden, styrkor, åsikter, önskemål och individuella behov kartläggs och beaktas i planen. Planen ska beakta barnets språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund, vid behov anlitas en professionell tolk för att stärka förståelsen mellan vårdnadshavarna och personalen. De mål som beskrivs i barnets plan för småbarnspedagogik ska ligga som grund då verksamheten i barngruppen planeras och utarbetas, samt då lärmiljöerna och verksamhetskulturen för verksamhetsåret utvecklas.

Vid daghemmen ansvarar läraren inom småbarnspedagogik för att barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas. Familjedagvårdsledaren har sakkunskap som används då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas i familjedagvården. Det är viktigt att vårdnadshavarnas och personalens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att fungera i grupp beaktas i barnets plan.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska anges barnets eventuella stöd för utveckling och lärande, samt hur stödet genomförs. Speciallärare inom småbarnspedagogik deltar i bedömningen av barnets stödbehov och stödåtgärder eller i genomförandet av dem enligt behov. Sakkunniga och andra parter som stödjer barnets utveckling och lärande deltar vid behov i utarbetandet av planen.

Barnets plan för småbarnspedagogik följs upp och utvärderas minst en gång om året, alltid vid behov och uppdateras då barnets behov förändras. Initiativet till att granska planen kan komma från barnets vårdnadshavare, personalen eller annan myndighet som man samarbetat med i frågor som gäller barnet. Planen uppdateras och utvärderas tillsammans med vårdnadshavarna och barnet under det pedagogiska samtalet. Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats och hur pedagogiken genomförts. Personalen, tillsammans med barnet, samlar och sparar betydelsefulla dokument, som sedan ligger som grund för det pedagogiska samtalet och barnets plan för småbarnspedagogik. Den pedagogiska dokumentationen ska synliggöra barnets egen utvecklingsprocess, både för barnet och för hans vårdnadshavare.

Alla i personalen ansvarar för att främja barnets välmående och förverkligandet av de uppställda målen, likaså för den dagliga kontakten till familjerna.

Barnets plan för småbarnspedagogik är sekretessbelagd. De personer som arbetar med barnet har dock rätt att få information av varandra om sådana uppgifter som är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogik av hög kvalitet.

BILD Barnets plan för småbarnspedagogik (svenska planen sid 14-15, med nya tillägg)

Förberedelse

Personalens observationer

Barnets och vårdnadshavarnas synpunkter

- Planen görs upp

Barnets styrkor, intressen och behov beskrivs

Barnets tidigare plan utvärderas och den nya skrivs ner

I barnets plan beskrivs målen för verksamheten och de åtgärder som ska vidtas för att uppnå målen

Specificerade mål och åtgärder för verksamheten

SMÅBARNSPEDAGOGIKEN INLEDS – bli bekant

Planen görs upp* 1, 2, 3

PEDAGOGISK DOKUMENTATION AV VERKSAMHETEN

Observation, planering, utvärdering och utveckling

FÖRSKOLEUNDERVISNING

(NCU) – "i sandlådan"

Samverkan mellan barn och personal

Pedagogisk planering, genomförande utvärdering och utveckling

Pedagogiska lärmiljöer och verksamhet

Pedagogiskt ledningsarbete

Interaktion med kamrater och barngruppens atmosfär

Interaktionen mellan personal och ett mångprofessionellt samarbete

Interaktion mellan personal och familjerna

3 Utvecklandet av verksamhetskulturen och den pedagogiska verksamheten

3.1 Utvecklandet av verksamhetskulturen

En verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas genom socialt samspel. Anordnaren av småbarnspedagogik och de personer som leder småbarnspedagogiken ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen inom de olika verksamhetsformerna och enheterna inom småbarnspedagogiken. Detta kräver att personalen skapar en öppen och respektfull dialog om verksamhetskulturen samt en vilja att utveckla och utvecklas med den. Ett förtroende för varandras professionalitet och yrkeskunnande ligger som grund för en god verksamhetskultur.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken är en helhet som omfattar:

- värderingar och principer
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer och arbetssätt
- olika former av samarbete
- kommunikation och atmosfär
- personalens kompetens och professionalism samt utvecklingsinriktade arbetssätt
- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

I Helsingfors ska alla arbetssätt beakta barnets bästa. Planeringen och utvecklingen ska kunna motiveras ur ett pedagogiskt perspektiv och stödja såväl barnets som gruppens välmående, utveckling och lärande.

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten. Den har stor betydelse för hur småbarnspedagogiken genomförs och för hur målen uppnås. En verksamhetskultur som stödjer målen för det småbarnspedagogiska arbetet skapar gynnsamma förhållanden för barnets utveckling, lärande, delaktighet, trygghet, välbefinnande och en hållbar livsstil.

Enhetens verksamhetskultur och faktorer som påverkar den, såsom personalens arbetssätt, organisering av verksamheten och personalens arbetstider, ska regelbundet utvärderas. Det är viktigt att personalen är medveten om att deras sätt att agera och kommunicera överförs som en modell till barnet. På så sätt tillägnar sig barnet gemenskapens värderingar, attityder och vanor. I första hand ska alltid barnets perspektiv beaktas och verksamhetsprinciperna ska vara sådana att det möjliggör tid och ro för obruten lek.

Verksamhetskulturen påverkas i hög grad av ledarskapet. Utgångspunkten för att leda småbarnspedagogiken är planen för småbarnspedagogik, enheternas verksamhetsplaner och en arbetsgemenskap som förbinder sig att följa dessa. Den pedagogiska verksamheten utvecklas, förverkligas och utvärderas. Ledarens uppgift är att upprätthålla en diskussion

tillsammans med personalen om verksamhetskulturens natur, utveckling och utvärdering. Genom att skapa strukturer för professionella diskussioner främjar ledaren en verksamhetskultur som kännetecknas av delaktighet och kollegialt lärande. Detta ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, för att utvecklas, för att använda sin yrkeskompetens och sin utbildning samt för att genomföra den pedagogiska verksamheten.

Ledaren ska stödja gemenskapen så att den utvecklas till en lärande gemenskap där var och en utvecklar och delar med sig av sin kompetens. Ledaren ska ansvara för att den gemensamma verksamhetsidén och målen för verksamheten syns i det praktiska arbetet. Barnet och familjen ska vara med och utveckla och utvärdera verksamhetskulturen.

Alla medlemmar i en gemenskap påverkar verksamhetskulturen och verksamhetskulturen påverkar i sin tur alla medlemmar, oberoende av om de är medvetna om det eller inte. Strukturen på dagen, veckan och månaden ska utgå ifrån barnets och barngruppens behov. Den ska vara tydlig och synliggjord för alla.

De enhetsvisa verksamhetsplanerna kompletterar planen för småbarnspedagogik i Helsingfors. I dem beskrivs hur planens innehåll, metoder och målsättningar förverkligas. Verksamhetsplanerna utarbetas årligen av läraren inom småbarnspedagogik i samverkan med den övriga personalen, barnen och familjerna. Verksamhetsplanen godkänns av anordnaren av småbarnspedagogik.

Personalen i daghemmen, gruppfamiljedaghemmen och familjedagvårdarna planerar årligen sin verksamhet och skriver in målsättningarna och metoderna i verksamhetsplanen som utgår ifrån barnens förkunskaper, intressen, styrkor och behov. Utvärderingen sker regelbundet under verksamhetsårets gång, bland annat vid en mellanutvärdering och vid verksamhetsårets slut.

BILD Referensram för den pedagogiska verksamheten (svenska planen sid 32)

MÅNGSIDIGA KOMPETENSER

Förmåga att tänka och lära sig

Kulturell och kommunikativ kompetens

Vardagskompetens

Multilitteracitet och digital kompetens

Förmåga att tänka och lära sig

LÄROMRÅDEN

Språkens rika värld

Jag utforskar min omgivning

Mina många uttrycksformer

Jag och vår gemenskap

Jag växer, rör på mig och utvecklas

BARNETS INTRESSEN OCH BEHOV

Barnets uppväxtmiljöer

VÄRDEGRUND OCH SYN PÅ LÄRANDE

Verksamhetskultur

Lärmiljöer

Arbetsätt

Samarbete

Pedagogisk dokumentation

Utvärdering och utveckling

LÄRANDE OCH VÄLMÅENDE BARN

Jag lär mig

Jag leker

Jag upplever

Jag upptäcker

Jag agerar

Jag deltar

Jag uttrycker mig

Jag rör på mig

En lärande gemenskap

Småbarnspedagogiken bildar en gemenskap, där barnet och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Barnet och personalen ska uppmuntras att öppet dela sina tankar och att pröva på nya tillvägagångssätt. En gemenskap som kontinuerligt utvärderar och utvecklar sin verksamhet utmanar sig själv samt är medveten om och kan utnyttja sina styrkor. I en lärande gemenskap uppskattas respektfullt och hänsynsfullt beteende. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag.

Personalen ska uppmuntras till självutvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbete samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen.

Målet är att den gemensamma synen och målen på verksamheten syns i praktiken och att vi litar på varandras kunnande. Gemensamma modeller för arbete synliggörs, observeras och utvärderas regelbundet.

3.2 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken är ett centralt tema i planen för småbarnspedagogik i Helsingfors och barnet får leka varje dag. I en verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftas lekens betydelse för barnets välmående och lärande. I leken kommer barnets livsmiljö och erfarenhetsvärld till uttryck. Leken är en central uttryckskanal för barnets känslor och en viktig källa till välmående.

Barnet och personalen har möjlighet att uppleva glädjen i att göra och leka tillsammans. Alla i gemenskapen uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnet ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva. I verksamheten skapas gynnsamma förhållanden för långvarig lek. I den pedagogiska verksamheten kan man kombinera till exempel drama, improvisation eller sagor för att utveckla lekens gång och bygga upp lekvärldar och lekstationer. Olika situationer kan berikas genom lek. Ramsor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro stärker en positiv atmosfär, vilket stödjer barnets språk, lärande och välbefinnande.

Leken möjliggör en växelverkan mellan barnen. Personalen sörjer för att alla inkluderas i leken och för att alla är delaktiga i kamratgruppen.

Personalen är medveten om och känner igen lekens olika utvecklingsfaser. Personalen kan stödja och berika leken genom innehållet i de mångsidiga kompetenserna och lärområdena, varvid de olika utvecklingsfasernas kännetecken beaktas. Lekens olika faser utvecklas så att de överlappar varandra och utvecklingen är individuell för varje barn.

Till en början bygger leken på kontakt och växelverkan mellan barn och vuxna. Därefter växer barnets intresse för den omgivande världen, varvid leken börjar kretsa kring föremål och deras betydelse. I de tidiga lekfaserna leker barnet i allmänhet ensamt eller parallellt. Ensam- och parallelleken utvecklas så småningom till lek tillsammans, varvid olika relationer för växelverkan och roller kommer till i barngruppens lekar. Lekarnas teman kommer från barnens erfarenhetsvärld. Genom rollekarna utvecklas lekens faser till lekar som har en röd tråd (dvs. en handling) och till lekar och spel som kräver att regler bestäms tillsammans.

Inom Helsingfors småbarnspedagogik säkerställer man att barnen möts i leken. Personalen ska trygga förutsättningarna för lek, handleda leken på ett lämpligt sätt och se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. Samtidigt känner personalen igen faktorer som begränsar leken och utvecklar sådana verksamhetsformer och lärmiljöer som främjar leken. Lärmiljöerna ska anpassas efter leken, eftersom leken inte nödvändigtvis håller sig inom det anvisade området.

Personalen som deltar i barnets lek ska ha kännedom om lekens innehåll och teman. Genom att observera och dokumentera leken får personalen värdefull information om barnets växande, utveckling och lärande. Genom leken är det möjligt att få en insikt i barnets värld och intressen. De teman som blir i synliga i leken ligger som grund när den gemensamma verksamheten planeras.

3.3 Lärmiljöer

Inom småbarnspedagogiken är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, som främjar lek och lärande, som är hälsosam och trygg samt tillgänglig. Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stödjer barnets utveckling, lärande och kommunikation. Begreppet lärmiljö omfattar bland annat den fysiska, psykiska och sociala dimensionen.

Med **fysisk lärmiljö** avses strukturering av lokalen, dagsrytmen, smågruppsverksamheten, lekredskap och användning av digitala verktyg. Belysningen, akustiken och inomhusluftens kvalitet ska beaktas och utrymmena ska vara prydliga och rena. Lärmiljöerna ska utformas och utvecklas så att de är estetiska, ergonomiska, ekologiska, trivsamma och tillgängliga. Dagliga rutiner och arrangemang är viktiga för att övergångssituationerna ska bli smidiga. Genom smågruppsverksamhet är det lättare att uppmärksamma och stöda det enskilda barnet. Leken i smågrupper medför ofta det lugn som behövs för att barnet lättare kan koncentrera sig och få utvecklas i sin egen takt.

Barnet ska få använda mångsidiga och säkra lekredskap och övriga redskap i tillräcklig omfattning. Redskapen ska vid behov anpassas till barnets individuella behov av stöd. Materialet och redskapen ska vara tillgängliga så att barnen har möjlighet att själva ta initiativ till lek och sysselsättning.

Informations- och kommunikationstekniken är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg ska användas på ett ändamålsenligt sätt inom småbarnspedagogiken. Anordnarna ska komma överens med vårdnadshavarna om användningen av barnets egna apparater, leksaker och redskap i verksamheten.

Med **psykisk lärmiljö** avses en positiv, respektfull och uppmuntrande miljö. Personalen ska skapa en lugn och stressfri miljö för barnet. Barnet uppmuntras att använda och utveckla sin egen kreativitet och fantasi. Barnet ges tid att utforska, reflektera, pröva själv, jämföra och experimentera. Genom att uppmuntra barnet och ge barnet möjligheter att lyckas stöds utvecklingen av barnets positiva självbild. Barnets individuella vägledning och lärande innebär att personalen stöder barnets självkänsla och initiativtagande, stärker och utvecklar olika delområden samt färdigheter hos barnet. Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt bidrar till att skapa en trygg lärmiljö som präglas av inbördes respekt och gemensamt ansvar. I en trygg miljö är det tillåtet att visa olika känslor och personalen hjälper barnet att uttrycka sina känslor och att reglera dem. Barnet ska uppmuntras att ställa frågor och de ska få sina frågor besvarade.

Med **social lärmiljö** avses den grundtrygghet, gemenskap, kamratskap och det accepterade av olikheter (vi-anda) som finns på enheterna. Med åldersenligt material erbjuds barnet möjligheter att upptäcka olika modeller för sociala lösningar. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för småbarnspedagogiken kan uppnås och så att de stödjer barnets sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig.

Lärmiljöerna ska planeras och utformas tillsammans med barnen. De ska stödja barnets naturliga nyfikenhet och vilja att lära sig. De ska locka barnet till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnet ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda barnet olika möjligheter till meningsfull sysselsättning, mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. Barnet ska också ges tid och rum att bara vara. Barnets idéer, lekar samt alster och verk ska synas i lärmiljöerna. Lärmiljöerna ska planeras och utvecklas så att de främjar likabehandling och jämställdhet mellan könen. Detta möjliggör att traditionella könsstereotypa mönster kan brytas. Lärmiljöerna ska främja barnets språkliga utveckling och språkmedvetenhet samt synliggöra kulturell mångfald.

Helsingfors stadsmiljö är rik på natur, lekparkar, muséer, friluftsområden samt historiska och kulturella besöksplatser. Den välfungerande kollektivtrafiken möjliggör en smidig användning av stadsmiljön. De olika miljöerna erbjuder upplevelser, material och mångsidiga möjligheter att leka, röra på sig, undersöka och experimentera för att uppmuntra

till lärande. Barngrupperna har möjlighet att ta del av stadens många teaterföreställningar, konserter och konstutställningar.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts högt. Barnets välbefinnande främjas genom att under dagen ge möjlighet till rörelse, vila samt genom att erbjuda en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost. Då man utvecklar verksamhetskulturen är det viktigt att se till att barnen och personalen har möjlighet att arbeta i en stressfri miljö som främjar koncentrationen. En tydlig och planerad, men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det.

Personalen ska tillsammans med barnet upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. Konflikter och gräl hör till barnets liv och det är viktigt att de vuxna stöder en positiv interaktion och ger verktyg för konfliktlösning. Med barnet diskuteras frågor såsom hurdan en god kompis är och hur det känns att bli utanför. Genom dessa övas barnets förståelse för sig själv och andra. Personalen deltar i barnets lekar och kan med sin närvaro skapa en tillitsfull och uppmuntrande atmosfär. Då barnet blir sett och hört för vem hen är, kan barnet utveckla en god självkänsla och självkänedom.

Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen, ingripa och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Anordnarna har olika metoder och program i användning för att stärka barnets socioemotionella utveckling.

Fostrans- och utbildningssektorns gemensamma mobbningsförebyggande arbete startar i småbarnspedagogiken. På enheterna utarbetas en mobbningsförebyggande plan, som utvärderas årligen. I planen beskrivs konkreta åtgärder för hur man arbetar med sociala-, emotionella- och säkerhetsfärdigheter samt vilka metoder och material som används.

I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar personalen med barnets vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans i ett så tidigt skede som möjligt. Det är viktigt att en öppen och tillitsfull dialog förs för att råda bot på fenomenet. Mobbningsförebyggande arbete ska tas till tals med alla. Enheterna presenterar på föräldramöten sina handlingsmönster för att förebygga mobbning, de uppdateras årligen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnets kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Vi-andan stärks genom att barnet lär sig att leka med och förstå varandra. Gruppbildningen och verksamheten ska vara välplanerade och de vuxnas närvaro ligger som grund för förebyggandet av mobbning, våld och trakasserier.

Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten inom småbarnspedagogiken förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar stadens säkerhetsprinciper, som enheterna ska följa.

Vikten av en ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil ska beaktas i all verksamhet. Vardagliga val och aktiviteter ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till

naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas inom småbarnspedagogiken.

3.4 Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling och jämställdhet i all verksamhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter ska värdesättas. Det förutsätter att personalen medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet.

Genom delaktighet utvecklar barnet förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Sensitivt bemötande och rätten att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnets delaktighet. Delaktigheten stärks genom att barnet och familjerna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Delaktighet inom småbarnspedagogiken skapas genom gemensamma arbetssätt och överenskomna strukturer, barnvänliga lärmiljöer, sensitivt bemötande och vårdnadshavarnas synpunkter. Det är personalens uppgift att skapa mångsidiga möjligheter för barnets delaktighet.

Alla ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av de omständigheter som gäller en enskild person. Det att alla är lika värda betyder inte att alla är likadana. För att kunna utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att attityder i anslutning till likabehandling och jämställdhet diskuteras i arbetsgemenskapen. Det är också viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, funktionsnedsättning, kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt och att kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnet. Småbarnspedagogiken ska vara genussensitiv. Personalen ska uppmuntra barnet att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämlikt bemötande bland barn och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stödjer utvecklingen av barnets identitet och självkänsla. Helsingfors mångsidiga befolkningsstruktur och kulturutbud samt olika serviceformer ökar barns delaktighet, likabehandling och jämställdhet. **Genom utvecklingsprogrammet "Mukana" utvecklas systematiskt arbetsmodeller för att förhindra att barn och unga marginaliseras. Inom programmet skapar fostrans- och utbildningssektorn tillsammans med social- och hälsovårdssektorn handlingsmodeller för barnets och familjernas välmående samt olika stödformer för barngrupperna.**

3.5 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Småbarnspedagogiken är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle. Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Landets kulturarv och nationalspråk samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas inom småbarnspedagogiken.

Det förutsätter att personalen har kunskap om andra kulturer och olika åskådningar samt förmåga att förstå och se företeelser ur olika perspektiv och sätta sig in i andra människors situation. Det är viktigt att använda vårdnadshavarnas expertis på traditioner och kulturarv för att se hur de kunde användas i vardagen. Personalen ska tillsammans med vårdnadshavarna diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och även tillsammans skapa samhörighet och nya tillvägagångssätt. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling.

I Helsingfors svenska småbarnspedagogiska verksamhet finns det barn som har både svenska och finska som modersmål. Det är av betydelse för dessa tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd. Det finns också barn som kommer från familjer med andra språkkombinationer. Detta leder till att det på enheterna finns barn vars språkliga bakgrund är väldigt heterogen. Därför är det viktigt att personalen är medveten om sin roll som språklig modell samt att deras attityd är av stor betydelse för barns språkutveckling och välmående. Anordnarna av småbarnspedagogik i Helsingfors ska ha en språkstrategi som stöder verksamheten. Inom den kommunala svenska småbarnspedagogiken utarbetas språkliga mål för verksamheten via handlingsplanen *Lyft språken – en språkmedveten småbarnspedagogik* och *Tänk språk! Språkstrategi* för småbarnspedagogiken.

I en språkmedveten småbarnspedagogik är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knytas samman. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnets utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra flerspråkigheten stödjer barnets utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Personalen ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. De ska uppmuntra barnet att använda språk på ett mångsidigt sätt. Barnets språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer.

I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sin språkliga och kulturella identitet och sin självkänsla. Utvecklingen av barnets kunskaper i svenska ska främjas inom språkens olika delområden utgående från barnets behov och förutsättningar. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig svenska. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knytas samman. På så sätt lär sig barnet att göra iakttagelser och uttrycka sina tankar, känslor och åsikter på ett eget och för situationen lämpligt sätt. I Helsingfors stad arbetar två lärare inom småbarnspedagogik som språkstöd med att stärka den språkliga medvetenheten hos personalen och stödja dem i att skapa en språkmedveten verksamhet på enheterna.

Småbarnspedagogiken stödjer barnets integration i det finländska samhället. Ett samarbete mellan personal, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i barnets och familjens kulturarv och stödjer barnets möjligheter att ge uttryck för sin egna kulturella bakgrund. Personalen ska diskutera familjens språkmiljö, språkval, flerspråkiga och kulturella identiteter samt utvecklingen och betydelsen av barnets modersmål – ett eller flera

– med vårdnadshavarna. Ansvar för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj. Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse. I Helsingfors ordnas fortbildningar gällande pedagogisk språklig medvetenhet och utvecklingsåtgärder för personalen inom ramen av *Utvecklingsplanen för fostran och utbildning för invandrare* (Make).

3.6 Lärområden

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll och deras relation till kompetenserna. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barngruppen ska planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnet har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Lärområdena ska inte genomföras som separata helheter, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnets intressen och kompetens. En helhetsskapande pedagogisk verksamhet gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnets frågor och intressen. Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barnen och personalen samt i kommunikationen barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar beroende på temat, situationen och hur barnet lär sig. Personalen ansvarar för att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

BILD Exempel på helhetsskapande pedagogisk verksamhet (svenska planen sid 35)

MÅNGSIDIGA KOMPETENSER – centrala mål

Förmåga att tänka och lära sig - *Bli bekant med sin närmiljö*

Kulturell och kommunikativ kompetens - *Bekanta sig med kulturer*

Vardagskompetens – Rörelse *och trafiksäkerhet*

Multilitteracitet och digital kompetens – Att tolka meddelande *och symboler*

Förmåga att tänka och lära sig - *Besöksmålet utgående ifrån barngruppens intressen*

LÄROMRÅDEN - innehållsmål

Språkens rika värld – Öka ordförrådet, diskutera erfarenheter

Jag utforskar min omgivning – Bli medveten om den numeriska omgivningen

Mina många uttrycksformer – *Måla och rita det upplevda*

Jag och vår gemenskap – Bli medveten om kulturtraditioner

Jag växer, rör på mig och utvecklas – *Följa regler och överenskommelser*

BARNETS INTRESSEN OCH BEHOV t.ex. genom ett museibesök

Stimulerande och utmanande verksamhet

Språkens rika värld

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnets språkliga kunskaper och färdigheter samt hans språkliga identitet. Barnets intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stödjer språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet (kap. 2.7). Språkutvecklingen berör också andra delområden inom de mångsidiga kompetenserna, bland annat kulturell och kommunikativ kompetens samt vardagskompetens. När barnets språkliga färdigheter utvecklas ger det barnet nya möjligheter att påverka, delta och vara en aktiv aktör.

För barnet är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av sin **språkliga uttrycksförmåga** kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnet regelbundet få uppmuntrande respons på sin språkliga uttrycksförmåga och sina kommunikationsfärdigheter.

BILD Språkens rika värld (finska planen sida 36)

Kommunikationsfärdigheter

Språkförståelse

Muntlig språkfärdighet

Språklig uttrycksförmåga

Verbalt arbetsminne och ordförråd

Språklig medvetenhet

Utveckling av språkliga identiteter

Barnet kan lära sig flera språk samtidigt, till exempel så att språken utvecklas och används på varierande sätt i olika sammanhang. Inom verksamheten ska man ta hänsyn till att barnet lever i olika språkliga miljöer. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stödjer utvecklingen av barnets språkliga identitet.

Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befinna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. Den **språkliga identiteten utvecklas** när barnet får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

Med tanke på utvecklingen av **kommunikationsfärdigheter** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnets icke-verbala budskap. Utvecklingen av kommunikationsfärdigheter stöds genom att barnet uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnet stöds utvecklingen av barnets ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och korrekt. Barnets **språkförståelse** ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och stödtecken. Utvecklingen av barnets **muntliga språkfärdighet** ska följas upp och handledas. Barnet ska uppmuntras att tala i olika situationer, ge akt på tonfall och betoningar både med vuxna och med varandra. Detta främjar förmågan att använda och förstå talat språk.

Den **språkliga uttrycksförmågan** ska stimuleras, barnet och personalen ska tillsammans fundera över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket efter situationen. Barnet ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnet får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras språkliga uttrycksförmåga. Genom att barnet bekantar sig med olika typer av texter utvecklas den språkliga uttrycksförmågan och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.

Barnets språkliga uttryck berikas då deras **verbala arbetsminne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stödja denna utveckling genom att leka med språket, använda ramsor och sånger, benämna saker och att använda beskrivande ord. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnet möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.

Personalen ska väcka och öka barnets intresse för **språklig medvetenhet**, talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iakta och undersöka språk styrs barnets uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnet ska uppmuntras till att lekskriva och lekläsa.

I småbarnspedagogiken ska rika och **varierande texter** användas. Personalen ska tillsammans med barnet bekanta sig med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnet ska få höra berättelser och de ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnets berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras. För att stödja multilitteraciteten inom den

småbarnspedagogiska verksamheten ska vid sidan om talat språk också bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter användas.

I Helsingfors har vi ett välfungerande samarbete med kultur- och fritidssektorn, speciellt biblioteken och den svenska kulturservicen samt olika kulturaktörer som ger barnet mångsidiga möjligheter att bekanta sig med konst, kultur och språket. Enheterna har en språk- och kulturansvarig person vars uppgift är att sörja för att språk- och kulturfrågorna diskuteras i enheten.

Mina många uttrycksformer

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnets musikaliska, visuella, verbala och kroppsliga uttrycksförmåga och att låta barnet bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnets förutsättningar för lärande, hens sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnet undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig är central också då barnets estetiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnets mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnet världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar hen. **Konstnärliga uttrycksformer** uppmuntrar barnet att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tankar. Olika uttrycksformer ska utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetssätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnet bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande processer betonas att barnet ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig ska stödjas och barnets gemensamma kreativa processer ska ges tillräckligt med tid och utrymme. Personalens, barnets och samarbetspartnernas specialkompetens berikar konstfostran.

Inom småbarnspedagogiken är målet att utveckla barnets förmåga att **uttrycka sig musikaliskt** genom att ge barnet musikaliska upplevelser och stärka deras intresse för och förhållande till musiken. Barnet ska få lyssna och uppleva musik, röra sig till musik, pröva olika instrument och iakttä ljudmiljön. Barnets förmåga att uppfatta musik, ljudlängd, ljudnivå, ljudstyrka och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Barnet ska få erfarenheter av grundrytm, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnet ska

uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta, sjunga och dansa. Barnet ska också få erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.

När det gäller den **visuella uttrycksförmågan** är målet att utveckla barnets förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet. Barnet ska ges möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnet ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iaktta och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnet ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Personalen och barnen ska iaktta och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnet ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder ska studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnet ska få träna sin förmåga att planera och **lösa problem på ett kreativt sätt** och fördjupa sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker i slöjd, till exempel genom att modellera, bygga, sy och snickra. Avsikten är att ge barnet möjligheter att glädjas över att skapa, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativ och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnet ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika mjuka och hårda material samt att lära sig de tekniker som behövs i arbetet.

Barnet ska uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnet möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. Barnets fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnet ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. Barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus ska utnyttjas mångsidigt i verksamheten.

Jag och vår gemenskap

Då barnet börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten blir hans livsmiljö utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnet också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnets förmåga att **förstå mångfalden i närmiljön** och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns förflutna, nutid och framtid samt media. I verksamheten kan man på ett mångsidigt sätt

använda till exempel sagor, musik, bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen.

Personalen ska stödja barnets förmåga till **etiskt tänkande** genom att i barngruppen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnet funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnet kan känna sig tryggt och accepterat. Barngruppens gemensamma regler och varför de behövs, diskuteras med barnen.

Inom **åskådningsfostran** ska barnet i första hand bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. Målet är att främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stödja barnets kulturella och åskådningsrelaterade identiteter. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen så som vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet. När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Lärområdet stödjer barnets mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig.

Genom att fundera över närmiljöns **förflutna, nutid och framtid** riktas barnets intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också. Barnet ska ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnets mor- och farföräldrar var barn. Nutiden iakttas genom att personalen tillsammans med barnet diskuterar aktuella frågor som barnet funderar över eller är intresserat av. Mångfalden i närmiljön ska undersökas och respekteras. Personalen undersöker tillsammans med barngruppen människors, könsens och familjernas mångfald. Målet är att barnet ska lära sig förstå att människor är olika men ändå lika värda.

Utöver det förflutna och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar med tanke på den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med barngruppen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

Inom småbarnspedagogiken har **mediefostran** som uppdrag att stödja barnets förutsättningar att vara aktivt och uttrycka sig i gruppen. Personalen ska tillsammans med

barngruppen bekanta sig med olika medier och pröva på att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. I barngruppen ska man fundera över och diskutera medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnet sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnet ska få handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget och andras välbefinnande. Teman som förekommer i medierna kan tas upp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av drama.

Jag utforskar min omgivning

Helsingfors stads målsättning är en enhetlig lärtig med mångsidig vetenskaps-, teknologi- och konstfostran (STEAM) som sträcker sig från småbarnspedagogiken till andra stadiet.

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnet färdigheter att iaktta, strukturera och förstå sin omgivning. Barnet ska handledas att utforska och röra sig i naturen och den byggda miljön. Småbarnspedagogiken ska stödja utvecklingen av barnets matematiska tänkande och stärka en positiv inställning till matematik. Småbarnspedagogiken ska även omfatta miljöfostran och teknologifostran. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnet att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som en tänkande och lärande individ. Utveckling av förmågan att benämna saker och använda olika begrepp främjar barnets multilitteracitet.

Målet med småbarnspedagogiken är att erbjuda barnet, oberoende av på vilket stadium av sitt **matematiska tänkande** hen befinner sig, glädje över insikt och lärande. Barnet ska stifta bekantskap med matematiken och dess delområden på ett åskådligt och lekfullt sätt. Barnet ska handledas att upptäcka former, antal och förändring i vardagliga situationer och i sin näromgivning. Barnet ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser genom att presentera och utforska dem, till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Barnet ska ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter och förändringar. Barnet ska också uppmuntras att hitta problem som anknyter till lärmiljön, fundera över dem, dra slutsatser och söka lösningar på dem.

Utvecklingen av barnets **taluppfattning** ska stödjas mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som intresserar barnet. Barnet ska uppmuntras att iaktta antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. I barngruppen prövar man på att mäta och få en förståelse för plats- och jämförelsebegrepp till exempel genom rörelselekar, att rita eller med hjälp av olika redskap. Barnets förmåga att uppfatta rum och nivåer ska stödjas genom olika övningar. Barnet ska uppmuntras att undersöka olika geometriska former och att leka med dem. För att stärka barnets geometriska tänkande ska barnet ges

möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iaktta årstiderna och dygnets olika tider.

Syftet med **miljöfostran** är att stärka barnets förhållande till naturen, lära hen att bete sig ansvarsfullt i miljön och handleda hen att stegvis tillägna sig en hållbar livsstil. Miljöfostran omfattar tre dimensioner: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Den närbelägna naturen och den byggda miljön är både föremål för lärande och lärmiljöer.

Att göra utflykter i naturen och i den byggda miljön samt att **undersöka omgivningen** är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Olika naturfenomen iakttas med flera sinnen och under olika årstider och i barngruppen diskuterar och undersöker man dem. Samtidigt lär sig barnet att använda begrepp som hör ihop med omgivningen. Genom att öva sig att känna igen olika växt- och djurarter stärks kunskapen om naturen. I barngruppen övar man att söka information om frågor som intresserar barnen. Naturen kan också vara en plats för estetiska upplevelser och avkoppling.

Barnet ska handledas att respektera naturen och dess växter och djur. Tanken med miljöfostran är att barnet ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Samtidigt ska barnet handledas att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av olika handlingar.

Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnet att bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt. Barnet ska handledas att upptäcka teknik i omgivningen och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnet ska även uppmuntras att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser.

Personalen ska tillsammans med barnen **iaakta tekniska lösningar i vardagen** och bekanta sig med digitala verktyg och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnet ska ges möjligheter att förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. Hen ska också uppmuntras att beskriva sina lösningar. Tillsammans i barngruppen ska man lösa problem och glädjas över att lyckas. Målet är att barnet genom egna erfarenheter ska komma till insikt om att tekniken är ett resultat av mänsklig aktivitet. I verksamheten kan man använda tekniska lösningar som finns i närmiljön, till exempel i leksaker, och undersöka hur de fungerar.

Jag växer, rör på mig och utvecklas

Detta lärområde omfattar mål som anknyter till fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet. Målet i Helsingfors är att vardagsrörelsen ökar bland barn och personal. Lärområdet stödjer barnets mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens.

Syftet med småbarnspedagogiken är att inspirera barnet att röra på sig på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Utöver ledd **fysisk aktivitet** ska barnet också varje dag ges tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden och barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i ledda rörelsestunder. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnets sociala färdigheter, såsom kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnet uppmuntras till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen samt i olika terränger och förhållanden utomhus. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att utveckla barnets grundläggande motoriska färdigheter, kroppskännetend och -kontroll samt kroppssintegritet.

Lärmiljöerna ska byggas upp så att redskap av olika material, finns tillgängliga för att inspirerar barnet att röra på sig. De ska vara trygga och tillgängliga så att barnet kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Den fysiska aktiviteten ska varieras på ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnet ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. De olika årstiderna utnyttjas så att barnet har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnets helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnets motoriska färdigheter utvecklas. Personalen ska planera dagsstrukturen, inom- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnet kan njuta av att röra på sig i olika sammanhang och på flera olika sätt.

Syftet med **matfostran** är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt att stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnet ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnet ska få lära sig gott bordsskick, att ge matro och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med olika maträtters ursprung,

utseende, sammansättning och smak. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnets ordförråd angående mat.

I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade med **hälsa, trygghet** och **säkerhet**. Barnets förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien ska stödjas. Tillsammans med barnet ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnet ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller utomhussituationer. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnet bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och hen ska dessutom öva sig att röra sig tryggt i trafiken. Målet är att stödja barnets känsla av trygghet och säkerhet, lära hen att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.

4 Stöd för barnets utveckling och lärande

Stöd för utveckling och lärande är en del av den kvalitativa verksamheten inom småbarnspedagogiken och riktar sig till alla de barn som är i behov av stöd. Alla barn behöver stöd i något skede av sin utveckling och barnet har rätt att få känna sig accepterat för den hen är.

Möjligheten att få stöd, de centrala principerna för stöd, det överenskomna stödet och hur stödformerna ska genomföras diskuteras med vårdnadshavaren. Samarbete med vårdnadshavarna är speciellt viktigt då barnet är i behov av stöd. Barnet deltar i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt och i enlighet med sin ålder och utveckling.

Att stödja barnets utveckling och lärande hör till personalens basuppgifter. Personalen skapar trygga människorelationer som är grunden till en positiv attityd till lärande. Vid planering av småbarnspedagogiken beaktas barnets individuella behov, den pedagogiska miljön och gruppen som helhet. Målet är att ge barnet det stöd för växande, lärande och utveckling som barnet behöver.

Personalen ska tillsammans med vårdnadshavarna observera barnet och identifiera barnets möjligheter att fungera i olika miljöer. Genom tillräckligt tidigt och rätt riktat stöd kan man främja barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Det strävas till att förebygga problem och förhindra att problemen växer och blir allt mer komplexa. Stödet ordnas utgående från barnets styrkor och behov av stöd. Stödet kan omfatta såväl lösningar som möter barnets individuella behov som lösningar som berör hela gruppen och ordnas som en del av den dagliga småbarnspedagogiska verksamheten.

Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken

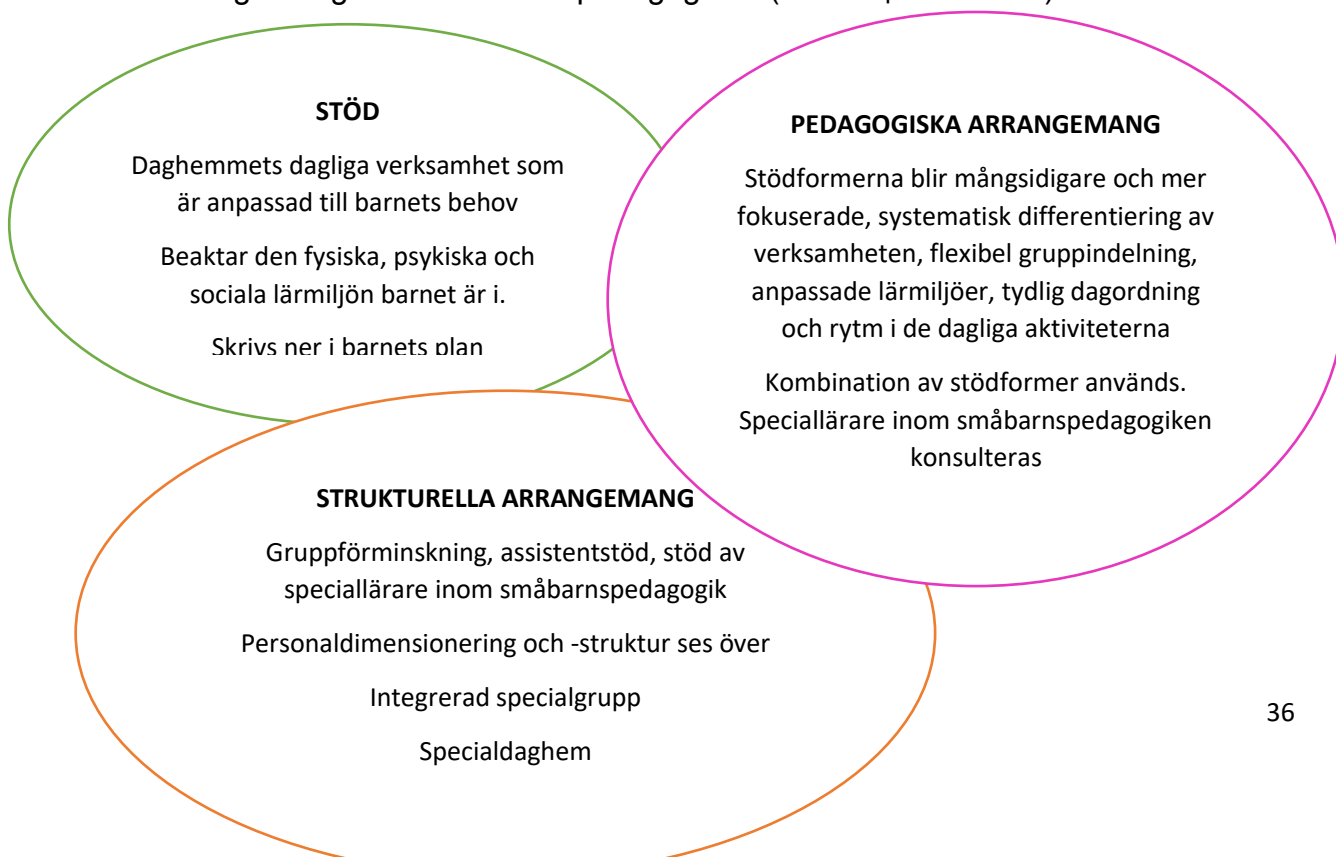
Inom småbarnspedagogiken kan ett barn få stöd på många olika sätt. Barnet kan behöva endast lite stöd under en kortare tidsperiod. Då kan det räcka med enskilda stödformer eller arrangemang för att kunna påverka situationen snabbt och i ett tidigt skede. Personalen bör

använda olika kommunikationsmedel i växelverkan med barnen, såsom bildstöd, stödtecken, icke-verbal kommunikation i olika former. En del barn behöver mer omfattande och regelbundet stöd eller flera stödformer samtidigt. Stödet kan omfatta pedagogiska, strukturella och andra arrangemang som stöder välbefinnandet.

För att stödja barnets utveckling, lärande och välbefinnande ska läraren inom småbarnspedagogik i samarbete med specialläraren inom småbarnspedagogik observera, dokumentera och bedöma barnets behov av stöd och hur stödåtgärderna inverkar på stödbehovet samt hur de räcker till. Den första stödåtgärden är att granska arbetssätten och lärmiljöerna och hur de lämpar sig för barnet. Utifrån granskningen görs en bedömning av om en ändring av arbetssätten och lärmiljöerna kunde leda till bättre pedagogiska lösningar för barnet. Bedömningen och planeringen av stödet baserar sig på en tillräckligt mångprofessionell sakkunskap. Stödet ska i första hand ges genom olika flexibla (fysiska, psykiska och sociala) arrangemang i barnets egen grupp. Stödet kan med hänsyn till barnets bästa också ordnas helt i en integrerad specialgrupp.

Pedagogiska arrangemang är mer omfattande och kan vara antingen kortsiktiga eller långsiktiga till sin natur. Pedagogiska arrangemang kan i bästa fall förebygga att barnets svårigheter växer, blir mer komplicerade eller hopar sig. Pedagogiska arrangemang innebär att individualisera dagen enligt barnets behov och att kombinera olika stödformer samt särskilda hjälpmedel och digitala verktyg. Speciallärare inom småbarnspedagogik kan antingen konsulteras eller vara tillgänglig periodvis likaså tolknings- och assistenttjänster. Genom olika pedagogiska arrangemang och arbetssätt beaktas barnets olika utmaningar. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stöder alla barn.

BILD Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken (svenska planen sid 44)

Strukturella arrangemang är bland annat att minska antalet barn i gruppen och att vidta åtgärder som gäller personaldimensioneringen eller personalstrukturen, såsom gruppförminskning, assistentresurs, integrerad specialgrupp eller specialdaghem samt övriga stödformer i enlighet med beslutet om särskilt stöd för barnet. I första hand inkluderas barn med stödbehov i gruppen, men stöd kan även ges i specialgrupp då stödbehovet är mera omfattande. Då man gör en bedömning av barngruppens storlek ska man beakta vad som är bäst för de barn som behöver stöd och vilka stödbehov som finns, så att målen för småbarnspedagogiken kan uppnås i gruppen.

När de pedagogiska arrangemangen inte räcker till gör enhetens personal i samråd med vårdnadshavarna och eventuell vårdinstans en framställan om strukturella stödarrangemang. Specialläraren inom småbarnspedagogik bedömer vid behov barnets stödbehov. I framställan beskrivs de pedagogiska stödarrangemang barnet fått och motiveringar för strukturella stödarrangemang. Till framställan bifogas sakkunnigutlåtande/n, där barnets behov av strukturella stödarrangemang beskrivs. Chefen för småbarnspedagogik tar ställning till framställan och beviljar de strukturella stödåtgärderna för ett verksamhetsår åt gången. Stödet och effekten av det bedöms åtminstone en gång per verksamhetsår.

Andra arrangemang som stöder välbefinnandet består av handledning och konsultation av sakkunniga inom social- och hälsovården. Barnet kan även få stöd via andra tjänster för barn och familjer, såsom barnrådgivningen, familjerådgivningen, handikappservicen, barnskyddet eller hemservicen och familjearbetet för barnfamiljer. Det är viktigt att de lokala tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet planeras.

Då barnets behov av stöd beror på grav funktionsnedsättning, svår sjukdom, gravt försenad utveckling, grava specifika språkstörningar, svåra kontaktstörningar eller då behovet av stöd anknyter till den socioemotionella utvecklingen behöver barnet i allmänhet kontinuerligt och individuellt stöd på heltid. Barnet kan ha svårigheter inom flera områden eller ett mycket stort behov av stöd inom ett visst område. Barnets stöd för utveckling och lärande i barngruppen förutsätter planering, specialkompetens och eventuellt olika slags arrangemang eller hjälpmedel. Barnet behöver hjälp för att komma till rätta i gruppen, en differentierad verksamhet och tid för att träna grundläggande färdigheter. Det kan förutsätta utveckling av personalens specialpedagogiska kompetens eller sjukvårdskompetens eller mångprofessionellt samarbete med sakkunniga inom social- och hälsovården.

Samarbete med barnet, vårdnadshavarna och andra sakkunniga i samband med stöd

Samarbetet med vårdnadshavarna är särskilt viktigt då barn är i behov av stöd. Vårdnadshavarna ska genast kontaktas då det framkommer att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets

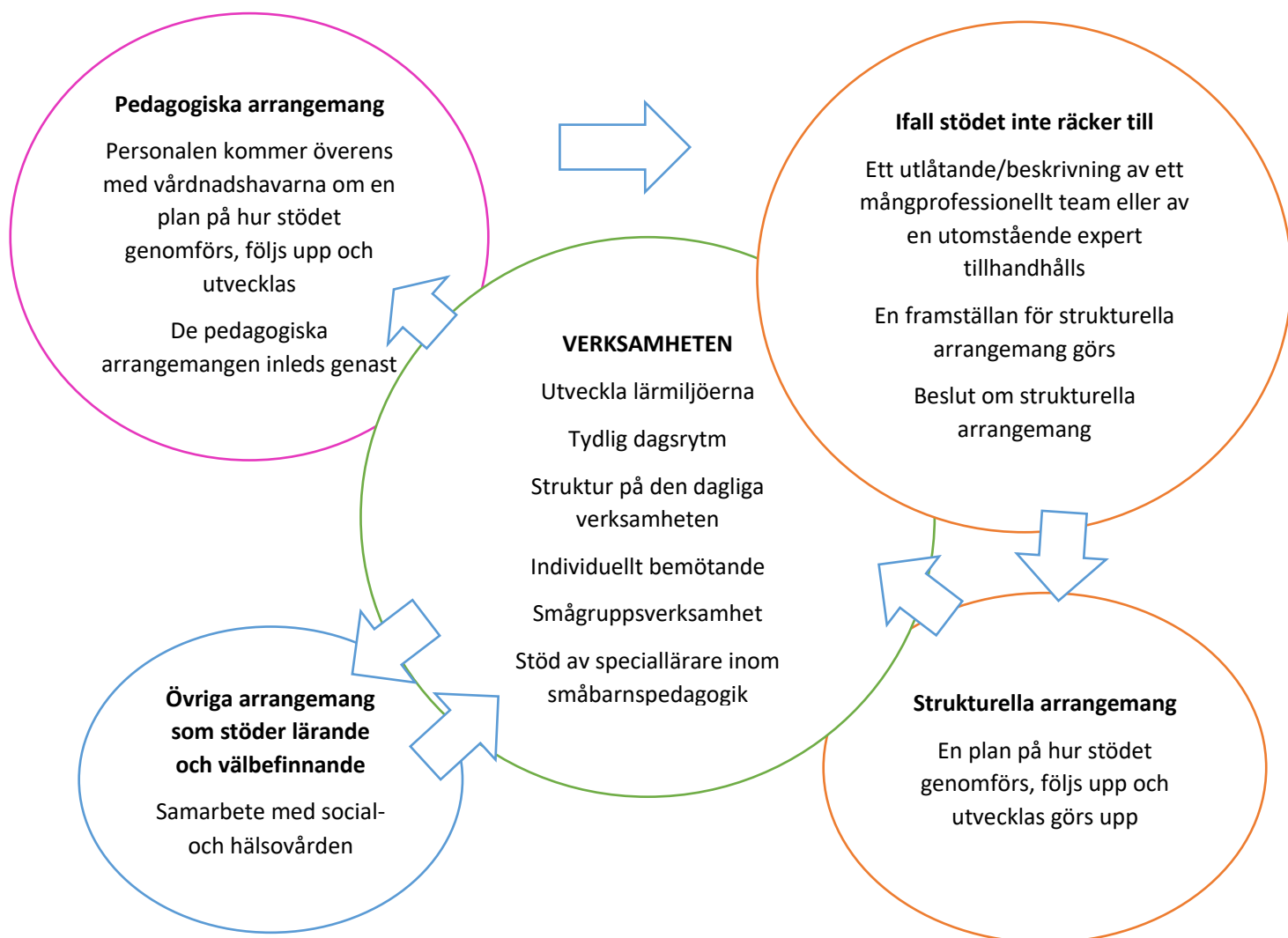
välbefinnande. Vårdnadshavarna ska ges information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Stödet planeras i första hand i samarbete med vårdnadshavaren och eventuella andra samarbetspartner.

Det är viktigt att man tillsammans med vårdnadshavarna har en öppen och tillitsfull dialog. När personalen tar upp sin oro med vårdnadshavarna ska lärare inom småbarnspedagogik närvara och lyssna på vårdnadshavarnas syn och observationer om situationen. Barnet ska också i mån av möjlighet höras. När läraren inom småbarnspedagogik och vårdnadshavarna kommit överens om vilken form av stöd, omformning av lärmiljö och/eller omformning av verksamhet barnet kunde dra nytta av, skriver läraren inom småbarnspedagogik ner det i barnets plan för småbarnspedagogik och hela personalen förverkligar stödet enligt planerna. Med hänsyn till barnets bästa ska barnet inom den småbarnspedagogiska verksamheten få det stöd barnet behöver för sin utveckling och sitt lärande, även om vårdnadshavarna inte förbinder sig att samarbeta.

Med stödåtgärder för barnets utveckling och lärande är avsikten att stöda barnet i förebyggande syfte. Det stöd barnet kan behöva diskuteras med vårdnadshavarna och fokus ligger på barnets vardag i småbarnspedagogiken. Denna stödform är en del av grundverksamheten, barnet kan även få utomstående stöd såsom olika slags terapier. Det handlar om att organisera och planera omgivningen utifrån barnets behov.

Det mångprofessionella samarbetet ska utgå från barnets bästa. Med barnrådgivningen, barnskyddet, familjerådgivningen och annan socialservice ska man komma överens om samarbetsrutinerna och principerna när ett barns ärende behandlas eller i situationer som kräver myndigheters ingripande. Mångprofessionellt samarbete ska i första hand ordnas med vårdnadshavarens samtycke. Bestämmelserna om informationsutbyte och sekretess ska följas i samarbetet.

BILD Processen för barnets stöd inom småbarnspedagogiken (svenska planen sid 46)

Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd

För varje barn inom småbarnspedagogiken ska en plan för småbarnspedagogik utarbetas tillsammans med barnet och barnets vårdnadshavare. Inom småbarnspedagogiken ansvarar läraren inom småbarnspedagogik för att planen görs upp. Övriga myndigheter, sakkunniga och andra behövliga parter som stöder barnets utveckling och lärande kan delta i uppgörandet av den individuella planen för småbarnspedagogik. Ifall det vid bedömningen av stödbehovet behövs sakkunskap från social- och hälsovårdsmyndigheter, bör dessa delta i bedömningen av stödet om anordnaren av småbarnspedagogik ber dem (lag om småbarnspedagogik § 23).

Barnets behov av stöd, stödåtgärderna och hur det ska genomföras samt ansvars- och arbetsfördelning när det gäller stöd ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Ifall barnet får pedagogiska eller strukturella stödåtgärder nedtecknas dessa i barnets plan. I planen dokumenteras även samarbetet med andra instanser och uppföljningen och

utvärderingen av stödet. Om behovet av stöd och stödarrangemangen avslutas ska detta även nedtecknas i planen.

Stödet utvärderas och planen granskas minst en gång om året. Om barnets behov så kräver eller vårdnadshavarna så önskar ska det göras oftare. En bedömning av barnets behov av stöd görs även inför förskolestarten. Inför förskolestarten hålls överföringsmöten med den mottagande förskolans personal, där vårdnadshavaren har möjlighet att delta och där den nödvändiga information (stödbehov, givet stöd inom småbarnspedagogik) som behövs för att anordna barnets förskoleundervisning delges förskolans personal. Mer om de olika stödformerna (allmänt, intensifierat eller särskilt stöd) i förskolan finns skrivet i läroplanen för förskoleundervisning i Helsingfors.

5 Dokumentation, utvärdering och utveckling

5.1 Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten

Utvärderingen av småbarnspedagogikens uppbyggnad och innehåll baserar sig på dokumentet *Grunder och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet*, som Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) publicerat.

Utvärdering av den småbarnspedagogiska verksamheten är förpliktande och syftar till att utveckla och förbättra verksamheten. Utvärderingen bidrar till att stödja genomförandet av lagen om småbarnspedagogik och planerna för småbarnspedagogik samt att utveckla småbarnspedagogiken. Utvärderingen förverkligas utifrån de mål som finns uppsatta i Helsingfors plan för småbarnspedagogik, enheternas verksamhetsplaner och barnets plan för småbarnspedagogik. Metoder för utvärdering är självutvärdering, pedagogisk dokumentation, kollegialt stöd och -lärande samt utbyte av god praxis.

Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors utvecklas och utvärderas tillsammans med barnen, personalen och familjerna, vid varje fullmäktigeperiod, och vid behov då lagen och förordningen uppdateras eller verksamheten kräver det. Genomförandet av planen för småbarnspedagogik i Helsingfors följs upp, utvecklas och utvärderas inom de olika verksamhetsformerna. Ett nätverk som består av lärare inom småbarnspedagogik, ledare, chefer och sakkunniga utvärderar och utvecklar planen tillsammans med den övriga personalen, barnen och familjerna.

Utvärdering av småbarnspedagogiken i Helsingfors

Utvärderingen baserar sig på dokumenterad information som samlas in från organisationens olika nivåer och med olika metoder. Dessutom baserar sig utvärderingen på Nationella centret för utbildningsutvärderings processrelaterade kvalitetsfaktorer och indikatorer, och fokuserar bland annat på personalens samspel med barnen, stämningen i gruppen,

pedagogiska arbetssätt, verksamhetens innehåll och lärmiljöerna i förhållandet till målen som ställts upp.

Helsingfors stads personals målinriktade och planmässiga självutvärdering är av central betydelse för att kvaliteten inom småbarnspedagogiken ska kunna upprätthållas och utvecklas. I självutvärderingen ägnas särskild uppmärksamhet åt kvaliteten på och innehållet i växelverkan mellan personal och barn samt åt huruvida barnen bemötts sensitivt.

Personalen ska uppmuntras till att dela kunskap och kompetens samt till att utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av barn och vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen.

Som anordnare av småbarnspedagogik utvärderar Helsingfors utöver strukturella faktorer också kvaliteten på småbarnspedagogiken. Den information som erhållits genom kundrespons och kundenkäter används för att utveckla och utvärdera verksamheten. Enkätresultaten behandlas tillsammans med familjerna och används för att identifiera utvecklingsbehov.

Kvaliteten hos och förverkligandet av enheternas verksamhetsplaner och barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas årligen enligt principerna för utvecklande utvärdering.

En enhetsvis verksamhetsplan utarbetas årligen inom småbarnspedagogikens alla verksamhetsformer. De mål som beskrivs i Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors och i Helsingfors stads strategi styr utarbetandet av verksamhetsplanen, i vilken åtgärder för att nå målen upptas. Dessutom planeras och utvärderas verksamheten gruppvis. Förutom mål uppställda för verksamheten i sin helhet ställs också mål upp på gruppnivå. Utvärderingen grundar sig på dokumentation och pedagogisk dokumentation som samlas in på alla nivåer med olika utvärderingsmetoder och -verktyg. Utvärderingen görs mot de uppställda målen.

I barnets plan för småbarnspedagogik utvärderar man tillsammans med barnet och vårdnadshavarna hur väl verksamheten och lärmiljöerna har tillgodosett de behov som anknyter till barnets uppväxt, lärande och utveckling, samt barnets behov av stöd. Därtill utvärderas hur barnets styrkor och intressen har beaktats. Barnets självutvärderingsförmåga utvecklas under barnets lärtid och utgör en del av förmågan att lära sig. Personalen ska uppmuntra barnet att fundera över hur gemensamma och individuella mål uppnåtts.

Det är ledaren som ansvarar för verksamheten i daghemmet eller i familjedagvården och ska leda det pedagogiska arbetet och ska särskilt verka för att verksamheten utvärderas och utvecklas. Med hjälp av utvärderingen ska kvaliteten på småbarnspedagogiken främjas, verksamhetens styrkor och utvecklingsbehov synliggöras och förutsättningarna för barnets utveckling och lärande förbättras.

Utvärderingen är en helhet bestående av kontinuerlig observation, dokumentation, analys och respons, som personalen, barnet och vårdnadshavare deltar i.

5.2 Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten utgående från barnet. Syftet med den systematiska pedagogiska dokumentationen är att lära känna det enskilda barnet, få förståelse för förhållandet mellan barnen samt för växelverkan mellan gruppen, personalen och barnen.

Genom den pedagogiska dokumentationen får man information om de kunskaper och färdigheter som barnen förvärvat, samt om vilka intressen och behov de har. Informationen ligger till grund för planeringen av verksamheten. Syftet med pedagogisk dokumentation är också att förverkliga småbarnspedagogisk verksamhet utgående från barnet. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar till ska användas för att kontinuerligt anpassa arbetssätten, lärmiljöerna, målen för verksamheten, metoderna och innehållet till barnets intressen och behov.

Med hjälp av personalens observationer, barnets enskilt och gemensamt upplevda händelser, barnintervjuer, fotografier, videor, teckningar och lekar, kan personalen tillsammans med barnet iaktta och följa upp för- och efterkunskap, synliggöra barnets utveckling och lärande, både enskilt och i grupp.

Det som dokumenteras beror på vad personalen har för syfte med dokumentationen men det viktiga är att lärprocessen och barnets förståelse för sin omvärld synliggörs. Det är en kontinuerlig process, som blickar bakåt och framåt, där observationer, dokument och tolkningar av dessa skapar förståelse för den pedagogiska verksamheten och barnets lärande. Det är viktigt att personalen återvänder till de dokumenterade händelserna tillsammans med barnet för att känna igen och diskutera gemensamt upplevda saker och händelser.

Den pedagogiska dokumentationen ska utgöra grunden för planeringen av verksamheten och det pedagogiska samtalet. Den pedagogiska dokumentationen och gemensamma reflektioner hjälper barnet att iaktta sitt lärande och att känna igen sina styrkor.

Det finns olika typer av pedagogisk dokumentation, till exempel den som fokuserar på att fånga upp barns tankar och idéer, den som är till för att skapa ett större tema för gruppen med tydliga mål utgående ifrån barngruppens behov och den som har som syfte att skapa ett övergripande mål för hela verksamhetsåret.

Pedagogisk dokumentation kan användas för att utveckla personalens pedagogiska förmåga att implementera styrdokument i vardagen. Det är en central arbetsmetod för att planera, genomföra, synliggöra, utvärdera och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten tillsammans med barnen och familjerna. Lärmiljöerna ska granskas kritiskt och utvärderas med jämna mellanrum för att se till att de stöder barnets lärande på ett meningsfullt sätt. Utvärderingen av den pedagogiska verksamheten kan genomföras enligt kvalitetscirkelns principer.

BILD Kvalitetscirkeln för den pedagogiska verksamheten (finska planen sid 50 med modifiering)

All form av utvärdering ska utgå ifrån ett tydligt barnperspektiv. Det är analyserna av utvärderingsresultaten som pekar ut väsentliga utvecklings- och stödområden för individen och gruppen. Hög kvalitet uppnås genom kritisk granskning av verksamheten, där barnets bästa är i fokus.

Småbarnspedagogiken lägger grunden för livslångt lärande. För att skapa en högklassig småbarnspedagogik krävs lyhörddhet för barnets intressen och behov samt möjliggörandet av mångsidig lek. Småbarnspedagogikens mål är att stödja barnet i att vara sitt bästa jag.

Bilaga 1 av den här kan göras en verksamhetsanvisning gällande att leda pedagogiken inom småbarnspedagogiken i Helsingfors

Plan	När görs det och när utvärderas det	Vad grundar sig planen på?	Vem ansvarar för?	Vem är delaktig i planeringen och utvärderingen?
Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018 (UBS)	Då lagen för småbarnspedagogik revideras	Lagen om småbarnspedagogik	Undervisnings- och kulturministeriet och Utbildningsstyrelsen	Utbildningsstyrelsen och Nationella centret för utbildningsutvärdering
Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors	Vid byte av fullmäktige och vid behov	Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018 (UBS) Grunderna och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet (NCU) Helsingfors strategi	Ledningen inom småbarnspedagogiken	Personalen inom småbarnspedagogik Barn Familjer
Enhetens verksamhetsplan daghem familjedagvård lekparken	Vid verksamhetsårets början, utvärderas två gånger om året	Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors	Att sammanställa - chefen för enheten godkännande - chefen för småbarnspedagogik förverkligande - alla inom enheten	Personalen på enheten Barn Familjer
Gruppens plan/mål	Vid verksamhetsårets början, utvärderas systematiskt under året	Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors Barnets plan för småbarnspedagogik	Att sammanställa - läraren inom småbarnspedagogik förverkligande - hela den mångprofessionella gemenskapen	Personalen på enheten Barn Familjer
Barnets plan för småbarnspedagogik	Under verksamhetsåret, utvärderas under året	Observation, pedagogisk dokumentation om barnets intressen, styrkor, välmående och behov. Barnets tidigare planer	Att sammanställa - läraren inom småbarnspedagogik förverkligande - hela den mångprofessionella gemenskapen	Personalen i gruppen Barn Familjer Hela det mångprofessionella teamet